

8/82 Mohlabe tribe H. Mohlabe K34/82
 pp. 1-20 28/6/43 history Bethany Mission,
 614 1/2 p (cont. of ser 604) P. O. Ofcolaco
 11/6 10-6-1943.
 Maphuphe mahlong xa monna xa a
 šiša xa mela me ompane. O belexelle
 Ntswaneng. O be atswana le papa-
 xwe. O xoletše xa malome axwe
 a diša dikxomo, ka moraxo xa lehu
 la papaxwe a baya a nalemosadi
 waxaxwe Marebole. Baile babitša
 sethšaba ka moka mohlang ba m-
 meya setulong, ba hlaba kromo tše
 pedi, xwaba le thabo le lexolo kudu,
 mabyala a be atletše ~~dit~~ krovong
 krove enqwe le enqwe e emela
 ke pitša. Manna xošele basadi
 le bona. Masoxana le dikxavebe
 ba bina le peša, bona dijo tša
 bona e le dinama le maxobe.
 Xa letšatši le dikela le šaba la
 palakana. O be ana le basadi
 ba babedi ke Marebole le
 Mamarumu. Marebole o be ana
 le bana babararo, maina a bona
 ke bo Ramokwe, Rapitsi le
 Madisane. Batswadi ba Marebole

614

K 34/82

xo tsibya papaxwe feela, leina laxaxwe
 ke, Mokwaše Popela. Ke eena Malome
 a dikxoši Popela. Madisane o tšerewe
 xa Mahlakwana, e le e le bakromana.
 Byale ba tloxele ba dula xa Mahlakwana
 ba buša ke Bapedi. Mamarumu
 batswadi baxaxwe xe tsebya papaxwe
 leina laxaxwe ke Mateke Morei.
 Mosadi yw obe ana le bana babane,
 maina a bona ke bo: Maxwape ng,
 Matlawa, Mangwanešo le Mabyale.
 Boxadi bya Matlawa ke Bolobedu
 o tšerwe ke batho feela, Ma-
 ngwanešo o tšerwe ke baxa Mase-
 te ke bakromana. Mephatho e a
 e boloditšeng, wapele ke Maxau le
 Mahlalerwa. Mokwa wa xaxwe
 xe motho a ka homola a seke
 a re a difoloxele madibeng a tšo-
 na xaa e nwa byala, o be a mo-
 pyatla ka sexo sa byala, a bee a
 rakiwe. Xo sasa masotana a swa-
 ne tše xo molata ke motha
 ba mmele molato, kefo e bee

614

K 34/82

Krom o. E hlabiwa Kxorong, xa e wele
 fase, Motseta o swanetše xo bexa, xore
 e e wele, A ba dumelle xo tswiya.
 Xa efedile o boela xape, a ba dumelle
 xo phakolanya. Xae fedile o bay boela
 xape, byale phetolo e re, ~~ky~~ nthšang
 lehlakovi le serope le dibe e ka xa
 mosadi e morolo, le nthše serope
 le fe motale xore xosasa a boeletše.
 Namakamoka e apeiwe ke ya ba
 nna, feela xa le ka ja le leme ke mola-
 to. Ke moka ba e apeya ba e jela
 Kxorong ka moka le leme le ya ka
 xae. E be e le kxosi e e boifišaxo, ka
 xore motho feela o be aka se mmore
 O dula utlong ya xoswe krole nyana
 ke motse, o bona ke batseta feela.
 E rile ka moraxo xa mphatho wa
 Mahlale-~~v~~wa a ba roma xore ba e
 xothopa diuxomo tša Mapulana, baya
 ba dithopa mosexare madišong, tša-
 tla tša tse na ka kxoro. Xosaxwa
 fihla barongwa ba bane ba etšwa
 Mapulaneng, bare ve anyaka, ve ti-

614

K34/82

4

meletšwe ke dikxomo phetolo yare Ma
 hlalerwa ba dithopile, Mohlomong le ka-
 ba le a ditseba, re šapeng tšona ba
 ba šopa, karabo yare a le rumilwe xoba
 a wa, bare, re rumilwe. Are sepelang
 lo babotša xore dithopile ke Mahlalerwa
 Batloxa, xa bafihla ba bolela byale xore
 dikxomo re dibone byale ba šopa xodi-
 mo. Ntwa ya thomexa, Mapulana baelwa
 ka marumu le bomaxane, baxa Mohlabe
 ba tswere mesebe le marumu. Baile
 balwa matsatši a mantši, bafenya
 Mapulana. Bare xofihla xae, Mapulana
 barapa Mazwazi, batla xo bathoša
 Empa lexa xo lebyale baile ba bafenya
 xape. Baxa Mohlabe baile ba thoša ke
 lethako le lengwapa-ukwe. Ke tswa
 ra diva ka ditsebe le re baema,
 byale ba diobolaya diva xa botse,
 ke mokeng ya serobeng. Mašaledi baile
 ba thabela moraxo. Kemoka yabantwa
 e fedile. A etheta ka xore ke ee-
 na ~~†~~ Ngwahlomo tsofi le boroka la
 ifala pula e ana e yana, Morutlana

614

K34/82

5

Mokhotho rari mokhotho mona tš'a kxole
 tš'a kxaufi a okamela. Hlatholla ya sona
 ke xove pula ya modupi matsinya di
 anexo, ba nthata ka varolla dikomo
 ke ditseve ka mahlalewa ke sefako tase-
 kxone ke motho. O ile a tloxa a ya
 Tubatse kantle le setšaba. Ave xo
 fihla xona, a feta a ya Mphanama,
 ave onyaka xo bona dinara tše.
 Byale o ile xa ale Mphanama a hlabe-
 xa a babya, a napa ahwela xona.
 Banna ba baxoba ba enae ba morwala
 ba tla bafihla nae Ntswaneng, ba
 ya ka xae, xobolela xove Morena xa sa-
 phela, O kae? O ka mo mafori ke
 xove ka kantle xa kxovo. O divile
 keng? Ono babya ke moka ya napa ya
 ba lehu laxaxwe. Baya ba morwala ba
 moisa ntlong ya xaxwe, ba epela bothala
 ba mme ya xodimo xobyona. Xosasa
 ba tsibisa xove Morena wa babya.
 Xoile xaba matsatsi amangata a sa
 le ka ntlong, e rite mola ele kxale
 bare xa saphela. Ya ba bahlaba kxomo

614

K34/82

e ntso ba moiša e bileng. Sello
 baile balla ka dikomana, balla ba lexorong
 bošexo le mosexare. Le Matošī amangwe
 a tla le tša bona dikomana. Xohlabi-
 wa dikxomo dilewela kxorong. Kamotaxo xa sello, ba beya banna baba
 xoya nae Mphanana Molato. Monna
 e monqwe^{le emangwe} dikxomo tše pedi, baile
 ba dintšha, molato bate ke bona ba
 mmolaileng. Kabaka la taba e ba
 beya mosadi wa xaxwe setulong.
Mofumaxadi Marebole. Xoile seabakeng
 saxe eena a buša, Banaveng ba-
 tla xo eena. Ba bolela le eena
 mabapi le kwano, xove e be selo ka
 setee, O ile a xana, Morena Tima-
 moxolo a tla ka noši, A re xo Mosadi
 ke ya xonyaka xove e be wena
 moxwera a ka, mosadi a dumela.
 Bate xo eena, Phe Pheladi ma
 boditšha bo ditšha mohlolo bo le
 lexapeng, ta okamela ta
 sexa. Pheladi a karekša met-
 si a pula bokxoši botšwa diatleny

Moxatšša Ngwahlomo, Ngwahlomo tsofi
 le boroka laifala pula e ana. Mochu-
 tlandi Mokxokxoxoxi Mokxofsi mmona
 tšša Kxole tšša Kxaufi a okamela.
 Motso wa boselala khudu a morei bata-
 lala dina le mošito di fete. Bahlabela
 baxa Masete mokxoši, bare tšša bokweny
 byaxo di a sinyexa. Makxethekxethe a
 Ketlaketla a phathaxile maketsoka le ma-
 xaxane a leka xohlabaana a pallwa ka
 baka la bokwera bya bona, are eke-
 ng xoleka ke lekile, a boela xae a dula.
 Gaba Moxwera yula waxaxwe o moepa
 kafase a motššela manaka a pula atlo-
 xa nao. Byale ke moka bathoma xoya
 baloba Makhutšwi, ka xove bokxoši bya
 bokala e beele pula. Ke moka o mohlak-
 noxetše. A šala a le selong sesexolo,
 bare re xobuditše wa re dikoma ke
 tššaka. Makxethekxethe are le lexolo lamaxa
 na xoeletšwa le wetše kome ng le koma
 ke tšešo. Empa le xa xo lebyalo obe a
 e puša. Obe ana le basadi babarato
 ke bo Mamoko, Mokolane, le Mokxadi

614

K 34/82

Mamoko ke nqwana Papela o be a etla xa
 raxradi axwe. O be ana le bana babararo
 maina abona ke bo Mamokaite Pule e
 mongwe o ile a hwa e sale ngwananyana
 Mosadi yw ke eena motswala Kroši,
 byale bana baxaxwe baile bahwa kaxo
 latelelana kamoka xabona. Byale batlora
 ba ya dingakenq, tša ya tša tiya
 mmabona. Ba rumela Motseta Maxakala
 xore motho o bolaike bana buxaxwe, ka
 hlolo yare a bolaiwe. Bare xo eena a-
 para dikobo tšaxako, o nthšeledilo kamo-
 ka tše o difihlileng o dibee kxakala
 a dirra byalo. Bare ke ofeditše otle
 Kxorong, a ya Kxorong, bare xo eena
 kxana ka mokxwa o o ka Kxonang ka
 ona. Batko e be batletše Kxoro. A kxana
 a rethekanya ka mokxwa o a ka Kxo-
 nang ka ona. Mafelong a tšwa ka
 Kxoro a kwatama ka morako ka
 Maforo, aloša, bare morena, ainamoloxa
 ba noklema ka lenti molata a hwa.
 Byale baboela ba tšeya Mokolane
 a ka a ba le nqwana. Mokxadi

614

K 34/82

9

bana ke bo. Matšeka, Mokaile, Maboi,
 Matsebe, Makxapeng, Sepalo, Nkwane,
 Matsebe a tšeiwa xa Moxofe monna
 waxaxwe ke Maxata. E noba batho
 feela. Mokxadi ke nqwana Mašumu.
 Papaxwe ke Mamoxara, Mmaxwe ke
 Maboxanyane. Batswadi ba Mokolane
 Papaxwe ke Rapopela Popela Mmaxwe
 ke Mamatsšake. Mephatho yaxaxwe
 ke e e latelanaxo Manala, Madikwa,
 Makxola, Matau, Maxwa le Madima.
 Oile a hlabana ntwa ya Mapono le Ma-
 thšakane. O be a rapile ke Maxa-
 dimana ke baxa Mafefee. E be ba-
 lwa kabana laxote Maxadimana baile
 ba khopa dikxomo tša Mathšakane.
 Byale Mathšakane ba rapa Mapono.
 E se elwewa ka Marumu le mesebe
 ba phewa ka dihotse. Xoile xwa
 lwewa byale ka dithševene, batho
 buile bufeta kudu. E mpa mafelong
 bu fe nya Mathšakane. Tele xa le-
 hu laxaxwe, a bitša pitšo aye xo se-
 boka, Mphatho o mongwe le o mongwe

K 34/82

W

le ⁶¹⁴ Kxobakanye dihlabi le e le tšee
 Mosadi xa ~~po~~ Popela yw we a swanets-
 eng xo belexa Kxoš. O hwile Ntswa-
 neng. A bolokwa xona. le lebitla la-
 xaxwe le tsibya botse. Selo saxaxwe
 se byalo ka sa monna waxaxwe. Ka
 Moraxo xa lehu laxaxwe, Motloholo wa
 xa Morei Mabyale a dula setulong.
 Ka xobane ~~Ra~~ Ramokwe o ile a
 bolwa ke Maxxema le mosadi wa
 xe bae ya xa Maxxolo waxaxwe.
 O be a sešo aba le ngwana.

Mabyale

O be atswaretše Matšeke. Mephatho
 ke Melau, Matuba, Mangana le Ma-
 nala. Xe ba moreka bare, Wabona
 tave watla o ^e bya-beya dinawana
 maoto nke ke le se ya nka ngwana
 a sa belexa. Moxoši sexoka balimi
 moxokane a badiana, hloxo ya nku
 moxoši e Kxokoloxa leselong badi-
 badiya batla ka xothekxa ba diya
 bo moxokane a badiana. Mpye di-
 hlabe ya morei kehaxetše meth-

K34/82

eKxa e wa ke sepela. Obe a
 hlaloša ka xofello ke batho utweng
 ya Bokxaxa le Maxadimana. ~~Ntwa~~ Ntwa
 e na batho baile ba fela kudu. E thom-
 exile ka tsela e, Maxadimana baile
 bathopa dikxomo tša Bakxaxa. Byale
 baile ba sa dithopa ba bolaiya kroši
 ya Maxadimana, e rile xe bafihla xae
 bahlaloša ka mokxwa o basepetšeng
 ka ona, le lehu la morena wabona
 le batho bangwe. Bahlaba Mokroši
 xoye diya dišwe, byale barapa
 ba xa Mohlabe le Banareng. Basepe-
 la ba fihla Bokxaxa bošexo, e rile
 xe mahube a banna a tšusa huba
 la ya thomana, bahlabana ka
 dithunya. Baxekxhelana xo
 fihlela moxave o morolo.
 Ka merithi Bakxaxa ba tšabela
~~bata~~ dithekweneng, ba balešet-
 ša. Gaba ba bolaiše ngwana
 wa kroši ya Maxadimana, xe ba
 fihla xae babolela taba e, phetolo
 ya boelang lo fediša sethšaba

614

K34/82

12

se we kamoka. Ba boela, Empa
 Morena Timamoxalo a xana, ba
 se motheletše, a re xobona sepe
 lang, feela le bone bana baka mo
 Bokkaxa le se tswenye le bona.
 E rile xa ba šetše ba e ya xofihla
 ba hwetša hlware e phekarane tsele
 ng. Bare ke ya bolaya ya ba šita.
 Byale ba bangwe bare, arexomeeng
 baxana, xo fihlela bafihla toding.
 E rile xa letšatši le nyarela yatho
 mana, yare xoruthuthelana, Bakka-
 xa baile bafetša sethšaba sa xeso,
 mašaledi a thšaba, yaba sethšaba
 sesentši sefedile ruri. Ka lona
 le baka lewe monna ya šetše
 ng o be a šetše matswenyexo
 a hwetšane e le ka one mo a
 be a huile ntweng, Kabaka
 la xore e be e lezelo sehlomlang
 pela xodimo xo basadi. Obe a-
 na le mosadi ka otee leina ke
 Mphisane ngwana Morei. Papaxwe
 ke Mangaletša mmawwe ke Mamurumu

614

K34/82

13

O be ana le bana babedi, maina a bona
 ke Ntlebo le Moro-robetši. Ba bangwe
 baile ba hwa esale bana. Byale eena
 a Mabyale a bitša pššo aye bathe
 nna ke nyaka xo foloxa setulo ngwana
 a dule banna baxana, bare esale yw
 monyana. Ngwana aye xo kua taba
 e a thšabela makhweng. Exile
 xe a bolotša mphatho wa manala
 ng, ngwanar a boyar yare, xe ba
 mmona Nthšobyane a thoma xolwa
 nae, a tloxa a ya ka mphathong
 Nthšobyane a tsena ka ngwakong
 a tšeya sethunya a molakela
 a faketsše kolo ka xave. Xafihlile
 a sešapa ngwana yaba monna
 emongwe wa mmona
 a phaiša sa thonyetša xo šele
 yaba banna kamoka ba motswa
 ra bare, e kaba molato keng?
 aye, motho yw xa seeena a
 bolela maaka xave ke eena
 Matšeke, bare a wa ke eena
 a dumela. Basadi ka xae balla

614

K34/82

14

base o balaile, base a wa o saphela.
 yaba ka ona mphatho o we Mabyale
 a hwa. Ba be ya Matšeke setulong
 ke motloholo wa xa Matšumu, taele
 yare, Mphatho o ongwene le omong-
 we, o krobakanye dhlakhe o tšee ma-
 sadi xo Popela, ke eena yw a tla xo
 tsuuala kroši. Adumela.

Matšeke.

Basadi bararwe ke bo, Maphefo,
 Mapholo, Dithšila, Mokxatli, Ngwana
 mokxwatse, Mampuru, Makošē,
 Thobela.

Maphefo ke ngwana Popela, o tšerwe
 ka dikxan o tšea krošo ba phetša
 taele. Papaxwe ke Mošilo, Mmaxwe
 ke Mašilo. Ona le bana ba bahlano.
 Maina a bana ke bo, Mphišane,
 Lemeko, Mo Mmolawa Matsebe le
 Matšobeng. Mphišane le Lemeko
 bahwile e sale bana. Mmolawa
 boxadi bya xarwe ke xa Masete,
 ke ba Kromana. Matsebe o tšerwe
 xa Moaxa e noba batho feela.

614

K 34/82

15

Matšobeng ke eena yw a xoba
 a swanetše xo tla dula setulo. Byale
 o hwile xa xo sane motho wa moše-
 manyana. Pele xa lehu laxarwe, oile
 atšeya Mosadi xa malome axwe,
 leina la mosadi ke Nkonyane ke
 ngwana Popela, byale mosadi yw a hwa
 asena ngwana. Papaxwe ke Tholele
 Mahāše Mmaxwe Makrope. Ka lehu
 la mosadi yw, xwaba le mphe referere
 maxwe a baxa Mohlabe le baxa Popela.
 Baxa Mohlabe bare le bolai le ngwana
 wa lena, re nyaka dikxomo tšarena
 baxa Popela bare, xapang, byale badi
 xapa. Ba tšee dikxomo tšela ba tšee
 Tipe ngwana Moaxi e noba motho
 feela. Ona le ngwana bare ke
 Maitšeng. Kemaka Papaxwe le
 mmaxwe ba hwa ngwana o
 bale xona. O tšena sekolo xana bya
 le eso a bolla.
 Maphoolo ke ngwana lewele, Papaxwe
 ke Mašošo mmaxwe ke Mafediše.
 Ona le ngwana ka otee leina

Ke Mašilo. O tšerwe ke baxa Popela
ke bo Makholo wa dikhoši.

Dithšila ke ngwana Mohlabe, Papaxwe
ke Theka mmaxwe ke Kxaba. Ke
taba e e makatšaho, xe ba xa Mo
hlabe batšeana le baka ke xore,
Mmaxwe bona bale bathopa ma
rumung byale ba mmera mošate
ke moka yanapa e ba baxa Mohlabe
sefane sabona sanate ke xore ke
baxa Letsele-nokana. Leina la moya-
di wa Ethiopia ke ngwana-momo
o dirile batho ba bantši. Xe babaveta
bare, Mabakane arange Kxopa sena-
neta lefaro baxolo ba sanamele.

Moxati ke ngwana tšitšile. Papaxwe
ke Mamojathaxwe, mmaxwe Matsatši
O na le ngwana na o tee leina
Mahlako. O tšerwe ke baxa Sekko-
ka. E noba batho feela.

Ngwana-mokxwatse ke ngwana Sekkobe-
la. Papaxwe ke Mabokathšabe mma-
xwe ke Maphale. Xana ngwana.
Mampum. Ke ngwana Thobetsane

614

K34/82

17

papaxwe ke Sekkekke mmaxwe ke
 Mothšathšane. Ona le bana ba bane, Main-
 a a bo ke bo, Mamoxak, Tsetsee, Ma-
 ntswebele ~~Madixale~~^{Poulo} esale baban-
 nya. Makōše ke ngwana Moyeni.
 Papaxwe ke Moyeni, mmaxwe ke
 Maphatane. Ona le bana babane.
 Maina a bona ke bo, Matsebe,
 Pududu, Maxwaše le Madixale
 esale ba banyana. Ilobela
 ke ngwana Masumu. Papaxwe
 ke Mankoke mmaxwe ke Mammei
 Ona le bana ba babedi. Maina a
 bo ke bo, Tšie Mabyale esale
 e monyana. Maxwaše le Tšie
 xa ba zaphela. Mephatko. Makrau,
 Maxasa, Madikwa, Maxakwa o hlatla
 mang o xa o eso o be leina, xa nabya
 le xo bolla o mongwe. Ka ngwaxa
 wa 1893 Maxhoši kamoka baile ba
 bitšwa Kjenesburg xo ngolwa maina
 a bona a bokhoši. Byale ba xa Mohlabe
 Kabaka la botwera bya Marebole
 le limamoxolo bane le solo setee

614

K34/82

18

yaba Makrowa ba ngola. Kamoraro
 re kwa bave, Chief Mahlo Chief
 Mametša Headman Mohlabe a u wii
 xo hlomexile byang, maina a fapana,
 nna laka le satswane le laba bangwe.
 Mohlomongwe take tsebe hlathollo ke
 xoreng motere Chief Headman?
 Ke xore Kroši xore Chief, Headman ke.
 xore Ntona. Byang na tlou e ka mama
 letswete la Nare? Kroši ya xa Mahlo
 ya ena yare homola Mohlabe Makrowa
 xa batsebe se ba sedirang krane ke
 xe nna ke tseba xore o Kroši ka
 noši, bana baka sethane xo sinya
 boxwera byarena. Kwa fela
 xo etla moue. Buak le hano re ka
 fase xo bona. Ka ngwaxa wa 1914
 xokile kwaba le ntwa e krole maxare
 a makrowa. Re ntšha batho sepalo
 ka khang. Sethaba saka sete saloba
 feela xa sesaka ke noši dithšaba
 tša dinaka kamoka. Ba ba xoboya
 ke ba xokšwa sepalo saka moraro.
 Ntona ena eile ya axa tipe ya dikromo

614

K34/82 19

e xapeletša ke makhwa. Dikxomo tša
 Matloumny tša Sekorwana e be di
 Tipa xonamo ka Mohlabe. E be e bitši
 wa Kaina laka byale le hano ba bitša ka
 xore ke ya Sekororo ka bakala borolo.
 Ke axile sekolo sebareng ke Bethany le
 hano bare ke Sekororo sekole. Byale
 le hano xona xo setše bana, xa re sa
 swarana ka makhwa o la ra xobare
 Rhela le bo-rakomakoh wa bana. Xare
 Satsibishana ditaba ka mola. Kokile kw
 aba le chelete ya Xare, ka kwa ba
 none nthša ka ntle le tsibiso ka xana.
 ka baka tloxa. Eile ya ba mphefere
 re o m-xolo kudu o aile wa
 ba wa tse neta ke dithšosi tše di
 kwibadu. Ke krale ke hlabana ntwa
 ya Boraxa le Maxadima e lwele ke
 nna ke ile ka bolaya batho ba bantši
 xa ke rate xo bolela kudu le lena.
 Aethela ka xore, kenna Matšeke-
 tšeke a manala le huti le mathalaxa
 kilo tša vale polole a mathša Molomo
 Kropotšo, ke itše ke sadutši, xohlaba

614

K34/82

20 *

moo lo motšwa Kobyaname o re Mokxwe
 thšoloxa a lena ^mMapolana tš'a bokxwe
 diaya tlou e senya bokxwe byola
 e sentše seleteng Maungwana. Ke
 ibaiba ke phatile moroba ka lehwafeng,
 Ke leka tlou ka thšelaetla ka le mati
 la bolephupha la Motse du. Ke nna se-
 kxarametša sa morwa Mokxadi a manaka
 a tebele, sekxarametša Batšwering
 batloxe la merepa, sefate ba rotokile
 ka mamašengwane ka moriti ba folote
 la Ntswaneng xa makxapa a rodi
 ba Molapa. Ke nna Makxasaxasa
 lexara le lexolo lewe lekile la thšabe-
 lwa ke bo Mantšana a masila.
 Ke boya kowa sexodikane mo seteng
 xa ra Madome a Mohlabe xa ra
 moxo Moynywa watša xo raša
 mafotla, sexodikane reiša moano
 re boya setalatale ng.

Malaudiši Moše Masete.
 P.S. Dithšila bana Morabudi, Nganya,
 Tšie bokadi bya Tšie ke xa maile
 e no ba batho te e la.

614